خبر

تدوین شناسنامه برای طرح‌های فرهنگی

معاون ستاد فرهنگی اجتماعی شورای عالی انقلاب فرهنگی از تدوین شناسنامه برای هر طرح فرهنگی به‌عنوان یک ضرورت خبر داد و گفت: یکی از مزیت‌های این طرح جلوگیری از موازی‌کاری در امور فرهنگی و دستگاه‌های فرهنگی است. محمد باقری استفاده از نقشه مهندسی فرهنگی در شورای فرهنگ عمومی سراسر کشور را اولویت دانست و افزود: این اقدام نیز از موازی‌کاری در اجرای برنامه‌های فرهنگی در سراسر کشور جلوگیری خواهد کرد. به گفته معاون ستاد فرهنگی ،اجتماعی شورای عالی انقلاب فرهنگی؛ اصل این است که تنها به برنامه‌هایی که در نقشه راه تدوین شده‌اند، بودجه بدهیم. در این راه باید افراد، امکانات و دستگاه‌های مجری در هر برنامه احصا شود و بودجه‌های فرهنگی پس از تهیه برش نقشه مهندسی به طرح‌ها اختصاص یابد تا فقط به برنامه‌هایی که در این نقشه‌راه لحاظ شده، بتوانیم بودجه را به شکل هدفمندتر بدهیم. باقری ضمن تاکید بر این‌که نقشه مهندسی فرهنگی، اثربخشی طرح‌های فرهنگی را در سراسر کشور بیشتر می‌کند، اضافه کرد: شورای فرهنگ عمومی با استفاده از این نقشه اثرگذاری خود را به‌نوعی نشان می‌دهد. معاون ستاد فرهنگی ـ اجتماعی شورای عالی انقلاب فرهنگی گفت: ۱۸ برش استانی در تدوین برنامه‌های فرهنگی در استان‌های کشور مبتنی بر شرایط جغرافیایی، فرهنگی و زیست‌بوم تدوین و تبیین شده است.

غزه؛ تریبون بین‌المللی عاشورا

دکتر یعقوب توکلی، محقق و مورخ، فاجعه امروز غزه را فرصت مغتنم آگاهی‌بخشی پیرامون بخش‌های مغفول واقعه عاشورا می‌داند

علی مظاهری
گروه فرهنگ و هنر

هر سال در ایام محرم، همه ما در جان و دل‌مان شوری دیگر داریم، اما محرم امسال رنگ‌وبوی دیگری دارد، به‌ویژه که تجلی معاصرانه رخدادهای کربلا را با ساختاری در نوار غزه شاهدیم تصویری عینی و منطبق با واقعه؛ و نستوهی مظلومین را با وجود عِده و عُده اندک در برابر هجوم اهریمنان ظالم می‌بینیم. از سوی دیگر رویکرد یکسره احساسی و عاطفی به واقعه بزرگ تاریخ و رخدادی که تاثیر دگرگون سازش بر فرهنگ و تاریخ با آن گستره و دامنه‌ها آشکار است، به‌راستی جفاست. همان‌گونه که فقط با دلسوزی و اشک ریختن از راه دور نمی‌توان با غزه همدلی کرد. چه درباره عاشورا چه غزه باید روند این حادثه مهم را تطبیق دهیم تا درست بشناسیم. به همین بهانه بسیاری از سایه روشن‌های مبهم واقعه را با دکتر یعقوب توکلی، استاد دانشگاه، مورخ و نویسنده بررسی کردیم. او در بررسی شکل‌گیری اربعین تاکید می‌کند که غزه، تجلی معاصرانه نهضت عاشوراست. در ادامه برآیندی از گفت‌وگوی جام جم را با ایشان می‌خوانید.

کربلای غزه را بشناس

جنگ غزه تا حدود زیادی حقیقت کربلا و حقانیت امام و کربلا را بر سر زبان‌ها انداخت. بسیار مهم است که امروز رهبران حماس به کربلا استناد می‌کنند؛ مانند جناب ابوحمزه، سخنگوی جهاد اسلامی که همین چند روز پیش به کلام حضرت علی‌اکبر استناد کرد که «مگر ما بر حق نیستیم!» یا جناب یحیی سنوار از رهبران حماس به امام حسین(ع) و امیرالمومنین(ع) استناد کرد. در واقع جنگ غزه تریبون بین‌المللی اسلام و فرهنگ عاشورا شده است و با این‌که بخشی از جامعه مسلمانان که گرایش به امویان و اندیشه‌هایشان دارند در کنار صهیونیست‌ها قرار گرفته‌اند و در قبال جنایات اسرائیل در غزه سکوت کرده‌اند، باز هم اندیشه ائمه در جبهه حق راهگشاست؛ می‌بینید که فرزندان فاطمه(س) و علی(ع)، رهبران محور مقاومت و پیشگام مبارزه با اسرائیلند. جامعه ما نیاز اساسی به آگاهی‌بخشی دارد و تا زمانی که این آگاهی گسترده و ژرف در درون خود ذاکران و مروجان به شکلی اساسی عمیق نباشد واقعا متجلی نمی‌شود و این یک ضرورت اخلاقی و فکری و جدی است تا با این گستردگی و ژرفا بتواند به پرسش‌های جامعه پاسخ بدهد یا در سطحی فراتر بتواند شکلی نو و استراتژی جدیدی را شکل بدهد و براساس آن به طی طریق بپردازد.

نیاز به آگاهی‌بخشی در هیات

در این که دشمن به شکل‌های مختلف تلاش دارد این نور را خاموش کند، شکی نیست. برگزاری اربعین از همان نخست با مخالفت و محدودیت‌سازی حکام همراه بود. ممنوعیت‌های امنیتی را به ممنوعیت‌های فقهی رساندند و فتواهای فقهی به فتواهای کلامی منجر شد، مانند این که زائران با چنین کاری مرتکب شرک می‌شوند که چنین پنداشت ناروایی تا ویران کردن بارگاه و دست‌بریدن‌ها رسید. پس باید پذیرفت که ما دشمنان متعددی داریم و ممکن است این دشمنان از صادق زیباکلام آغاز شود که اربعین را ساخته جمهوری اسلامی می‌شمارد تا بی‌بی‌سی که ادعاهای دیگری طرح بکند. به هرحال اینها صدای دشمن و زبان دشمن است و امکان دارد هر سخنی در ضدیت با این نور فروزان الهی گفته شود.

ما باید آگاهی‌بخشی‌مان را گسترش دهیم و بایستی هشیار باشیم و درباره این آگاهی‌بخشی، بیشتر طبقه نخبگان، علما و پژوهشگران‌مان را در حوزه مطالعات دینی مخاطب قرار می‌دهم، باید گفت که آگاهی‌بخشی به مطالعه حداکثری نیاز دارد. من فاجعه می‌دانم که جایی طلبه‌ای منبر برود و همان را مکرر کند که مداحان عزیز ما می‌گویند در حالی که جز چند نفری، مداحان عزیزمانه علم اصول خوانده‌اند که تحلیل کنند نه منطق تا به تحلیل تاریخی و عقلانی بپردازند. اشتباهاتشان هم به خاطر آن نگاه شاعرانه، خواه‌ناخواه طبیعی است زیرا نگاه شاعرانه با واقعه تاریخی همخوانی ندارد. وظیفه اهل نظر در گام نخست مطالعه ژرف و جدی است. نباید تاریخ نخوانده حرف زد.

جوان ما پرسشگر است و بخش زیادی از فضای خالی موجود در پاسخگویی برخاسته از رفتار خود ماست، زیرا فقط درباره عاشورا هزاران برگ و صفحه ناخوانده داریم و هزاران صفحه و برگ ناگفته

من به دانشجویانم تکلیف می‌کردم که باید الغارات ابراهیم ثقفی را بخوانند. (غارات؛ عرب واژه برای جنگ ندارد و غارت از ویژگی‌های رفتار جاهلی بوده و...) کسانی که تریبون دارند، شرعا و اخلاقا موظفند با مطالعه حداکثری حرف بزنند نه یک کتاب و چند کتاب. این نیاز ماست و اگر خودمان درست تبیین کنیم، دیگران نمی‌توانند این را از ما بگیرند؛ چرا؟ بس که این مبنا قدرتمند است و عمیق است و متصل به عالم توحید است و به عقلانیت و انسانیت و عاطفه پیوستگی دارد، پس این سنگ‌اندازی‌های کودکانه نمی‌تواند خورشید فروزانش را فروبپوشاند. گرچه جوان ما پرسشگر است و من معتقدم فرق بنیادین میان پرسش و شبهه وجود دارد و بخش زیادی از این فضای خالی برخاسته از رفتار خود ماست زیرا فقط درباره عاشورا هزاران برگ و صفحه ناخوانده داریم و هزاران صفحه و برگ ناگفته.

اربعین اسلام؛ هویت و اتحاد

در شرایط فعلی این راه‌پیمایی اربعین تبدیل به یک همذات‌پنداری و همدلی ژرف با اهل بیت(ع) در کربلا شده و بیشتر نوعی همراهی با حضرت زینب(س) است. در کتابم «جای پای زینب در اربعین» به‌رغم دوستانی که اربعین را جابری (صحابی آزاده مرد پیامبر) تفسیر می‌کنند، برداشت و تفسیر وارزیابی من از اربعین تداوم همراهی با حضرت زینب(س) است. پا جای پای امام سجاد(ع) و حضرت زینب(س) و اهل بیت(ع) گذاشتن را اربعینی دانستم که همراهی و همدلی آگاهانه و عاشقانه است و مانور قدرت جهان اسلام است. اربعین برای جهان اسلام یک وحدت معنوی و اتحاد توحیدی آورد و به‌قدری این وحدت توحیدی جدی است که جوامع دیگر ادیان توحیدی را نیز جذب کرده از مسیحی و.... این وحدت به دور مرکزیت راه و شخصیت امام حسین(ع) و اهل بیت(ع) و شیوه و سنت و روش‌شان همه ما را به گرد هم آورده و یادآور این است که اگر در کربلا نبودیم امروز همه در کربلا گرد می‌آییم و اجازه چنین رخدادی را نخواهیم داد ولو به شکلی نه فقط نمادین بلکه با تاثیرگذاری استراتژیک و عینی. خدمت رهبر معظم انقلاب هم گفته‌ام که تاریخ ما را باید به پیش و پس از اربعین تقسیم کرد. اربعین، انقلاب و تشیع را جان تازه‌ای بخشید که حضرت آقا فرمودند این حرف درستی است اربعین، جهان اسلام را و هسته مرکزی‌اش یعنی تشیع را دوباره هویت و شخصیت و جانی تازه بخشیده و انسان رهرو در جریان اربعین را انسانی متعالی و متفاوت ساخت و تعالی‌اش بخشید و مانند انسان روزه‌دار که رفتاری دیگرگونه دارد، انسان اربعینی نیز مناسبات، اقدامات و رفتارش متفاوت است، همچنان که در انسان اربعینی نیز رفتار و خواستاری‌ها و مسائلش و اقداماتش کاملا متفاوت است. انسان اربعینی از هر نظر ذیل رفتار و هم‌نفسی اهل بیت(ع) در دوران اسارت و برگشتن از همه چیز و ایثار معنایی دیگر می‌یابد.

طریق انسان‌ساز

در روایات داریم هرکه زائر حسینی را آبی بنوشاند مانند آن است که خود امام را در روز عاشورا سیراب گردانده. همین شور و رویکرد به خدمتگزاری زائران حسینی در همه ابعاد و درجه‌ها در سپهر اربعین نمایان است، از فوق‌تخصص بیمارستان نگاه به‌عنوان پیشرفته‌ترین بیمارستان چشم‌پزشکی کشور تا آن تبعه که حتی پاسپورت و شناسنامه ندارد و در لب مرز به زائران خدمت‌رسانی می‌کند و کفش‌هایشان را واکس می‌زند. آن پاکی و خلوص و ایثاری که در شرایط مختلف اربعینی متجلی می‌شود، حقیقتی روشن است. اتفاق بسیار خوبی است که دائما رویش‌های جدید و خودشکوفایی و اقبال جوانان را داریم که به‌رغم افسانه‌بافی‌هایی که برای تاثیرگذاری بر جوانان و بچه‌های ما ساختند (هرچند می‌پذیریم بخش مهمی از جامعه به‌ویژه جوان ما به‌معنای واقعی آسیب دید) با این همه همچنان می‌بینیم این رویش و خیزش گسترده در جامعه رو به فزونی و افزایش دارد.

رسانه‌های اموی و علوی

ماجرای چیرگی رسانه‌ای حکومتی (امویان یا خلفای قبل و بعد آنها مانند عباسیان و مروانیان) این چنین مطلق نیست. چنین نیست که امویان هرکاری می‌توانستند، می‌کردند و در جبهه مقابل، دست شیعیان بسته بوده باشد. حکومت امیرالمومنین زمانی شکل گرفت که جنبش «بازگشت به غدیر» در جهان اسلام راه افتاده بود. بازگشت به غدیر یعنی بازگشت به اهل بیت پیامبر. همچنین بخش‌های وسیعی از جهان اسلام به امیرالمومنین علاقه‌مند بودند. مثلا در همین سیستان خودمان بنابه نقل منابع رسمی، هنگامی که معاویه تکلیف کرد که باید در نمازهای جمعه بر امیرالمومنین نفرین بفرستند و علیه ائمه سخن بگویند، سیستانی‌های ما زیر بار نرفتند. آنها اهل ولایت بودند. از قدیم، لشکریانی که برای (غارت) فتوحات می‌فرستادند مضری و یمانی بودند. مضریان همان حجازی‌هایی بودند که گرایش عثمانی داشتند، یمانی‌ها عموما علوی بودند زیرا اسلام نواحی یمن با امیرالمومنین شروع شد. دوگانگی جامعه‌هایی مانند لبنان از این رهگذر قابل‌شناسایی است یعنی لشکر اسلامیان با دو گرایش علوی و عثمانی به فتح لبنان پرداختند، سپس از هر دو لشکر با دو دیدگاه در آنجا ساکن شدند. در مناطق مختلف ایران نیز هرجا علوی‌ها سپاه فاتح بودند همان گرایش‌های اهل بیتی پاگرفت. پس وجه اطلاق مطلقی نمی‌توان به‌کار بست و گفت که امویان چیرگی مطلق داشتند. پس از ماجرای صلح با امام حسن(ع) و سرکوب کاملی که انجام شد، بازهم علویان از میان نرفتند مثلا خود عراق همچنان شیعه و علوی باقی ماند.

نقص کربلاشناسی ما

جامعه کوفه چند ترکیب داشت. غیر از ترکیب اجتماعی یمانی و مضری و قبایلی که در شکل پادگانی دورهم گردآمده بودند، مذهب شان نیز یکی نبود. شمار حداکثری مذهب عثمانی داشتند، مثلا ابوموسی‌اشعری که در برابر امام علی(ع) هنگامی مقاومت می‌کند که امام در آغاز حکومت برای مردم فراخوان می‌دهند؛ یا جریر ابن عبدا...بجلی را که به جای معاویه برای حکومت شام می‌فرستد که چهره‌ای عثمانی‌مذهب است مانند مالک علوی و شیعه نیست. طیف زبیری هم داشتند و هرکدام از آنها (گرایش‌های مذهبی) در دورانی که می‌توانستند تمرکز قوا ایجاد کنند و از بحران‌های دولت مرکزی به سود خودشان بهره ببرند به ایجاد حکومت می‌پرداختند. در حالت عادی، امویان حاکم بودند. مختار و علویان هنگامی که بخشی از حکومت اسلامی دست زبیری‌ها (مکه و مدینه) و بخشی دیگر دست اموی‌ها (شام) بود در میانه این دو قدرت سیاسی-مذهبی، توانستند، قدرتی منطقه‌ای تشکیل دهند و قاتلان امام حسین(ع) را نیز مجازات کنند.

برش

شعر؛ رسانه اهل بیت(ع)

مرجع و کانون تبلیغات امویان نمازجمعه بود و خطبای آنها به نشر نگره‌های اموی می‌پرداختند. از سوی دیگر امام سجاد(ع) از همان آغاز بازگشت از شام به مدینه، کار تبلیغ و آگاهی‌بخشی را با شعر شروع کردند و به بشیر بن جذلم فرمودند به مدینه برو و با شعر اطلاع‌رسانی کن. بعدها شاهدیم بانو سکینه(س) و شاعرانی مانند کمیت اسدی و سید حمیری و دیگرانی سرلیست و پیشتاز عناوین شاعرانند. حتی در کتاب الاغانی ابوالفرج اصفهانی داریم در یک انجمن شعر بانو سکینه به‌قدری شاعران آمدند و جمعیت بود که ساختمان فروریخت و همان شاعر که در کار شعرخوانی بود در رخداد فروریختن خانه از بین رفت. لذا رسانه اهل بیت(ع) «شعر» شد و رسانه امویان «نمازجمعه» اما بدان‌گونه نبود که در منبر نمازجمعه هر خطیبی هر حرفی بزند و مردم هم سکوت کنند. مثلا در مدینه پس از ماجرای کشتار سادات بنی‌الحسن در زندان هاشمیه، حاکم مدینه در تایید این جنایت به سخنرانی پرداخت با این مضمون که «علی‌بن ابیطالب به خلافت نظر داشت و مدتی کوتاه هم این خلافت را تصرف کرد و فرزندانش نیز به این کار پرداختند و هر بار ماجرایی خونین رقم خورد...». در میانه سخنرانی حاکم مدینه بود که امام صادق(ع) منتقدانه برخاستند و فرمودند تو بدترین، تباه‌ترین، بدبخت‌ترین و شقی‌ترین آدم در روی زمینی که علیه علی‌بن ابیطالب سخن می‌گویی. غلط می‌کنی که درباره چنان کسی دهان باز می‌کنی. آقا به سوی مردم برمی‌گردند و می‌فرمایند: این بدبختی را که خلیفه بر ما حاکم کرده فاسدترین آدم روی زمین است. در آن میان حاکم از مسجد فرار می‌کند. پس هرگز چنان نبوده که بلادفاع باشند یا مقاومت نکنند و بحث نکنند و بسیج نیرو صورت نگیرد. به‌صورت متقابل بوده و چنان نبوده که شیعیان و علویان دست بسته باشند.

متن کامل

دیدگاه

آثار ادبی ملی در رقابت با بین‌الملل معنا می‌یابد

اسماعیل چشرخ، هنرمند تصویرگر و نامزد بخش تصویرگری جشنواره کتاب کودک و نوجوان معتقد است: برگزاری جشنواره برای کتاب کودک بیش از هر چیزی می‌تواند جریان تولید کتاب را رقابتی کند؛ البته لازم به ذکر است که آثار ملی در کنار رقابت با آثار بزرگان این حوزه در سطح بین‌المللی می‌تواند معنا پیدا کند. چشرخ، در مورد فرآیند تصویرگری کتاب‌های «عباس کیارستمی» و «پیچوله کوچوله» بیان کرد: برای تصویرگری این کتاب‌ها ابتدا هر پلان را با مداد طراحی و به‌صورت دستی با آبرنگ رنگ‌آمیزی و نهایتا در فتوشاپ پلان‌ها را نهایی کردم. تصویرگری هر کتاب تقریبا ۲۰ روز زمان برده است. وی در پاسخ به این سؤال که «برگزاری جشنواره ملی کتاب کودک و نوجوان چه اهمیتی دارد و آیا می‌تواند به ترویج و دیده‌شدن آثار تصویرگران کمک کند؟» عنوان کرد: برگزاری جشنواره برای کتاب کودک بیش از هر چیزی می‌تواند جریان تولید کتاب را رقابتی کند و در دیده‌شدن آثار تصویرگران موثر است. البته آثار ملی در کنار رقابت با آثار بزرگان این حوزه در سطح بین‌المللی می‌تواند معنا پیدا کند. گفتنی است، اختتامیه نخستین جشنواره ملی و بین‌المللی کتاب کودک و نوجوان فردا ساعت ۱۵ تا ۱۷ در تالار وحدت با حضور وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی برگزار می‌شود.

نشست

رونمایی از «آن شربت آب»

مراسم رونمایی از کتاب «آن شربت آب؛ ۳۳ روایت از خلبان شهید داریوش ندیمی» نوشته صادق وفایی برگزار می‌شود. این کتاب پس از «بیگانه با ترس»، «شبح دوست‌داشتنی» و «آذرخش و رقص فانتوم‌ها» چهارمین کتابی است که وفایی درباره خلبان‌های نیروی هوایی نوشته است. شهید داریوش ندیمی یکی از بزرگان و خلبانان پیشکسوت نیروی هوایی است. وی در حالی‌که به‌عنوان نیروی ستادی و معلم خلبان، می‌توانست اقدام به پرواز جنگی نکند، داوطلب اجرای مأموریت غیرممکن انهدام پل العماره شد و ۲۵ مهر ۱۳۵۹ برای اجرای این عملیات برون‌مرزی، همراه با علیرضا رستمیان، خلبان کابین عقبش در خاک دشمن به شهادت رسید. خانواده شهید ندیمی در جست‌وجوی سرنوشتش برآمدند و گاهی به اسیر بودنش امیدوار شدند اما گاهی خبر شهادت و مفقودالجسد بودنش خانواده وی را ناامید می‌کرد. در نهایت بقایای پیکر شهید سال ۱۳۶۹ به میهن بازگشت و سال ۱۳۷۰ در بهشت زهرای تهران به خاک سپرده شد.

مراسم رونمایی از «آن‌شربت آب» فردا ساعت ۱۵ تا ۱۷ همزمان با روز خبرنگار با حضور و سخنرانی امیران خلبان فرج‌ا... برات‌پور، حسینعلی ذوالفقاری و محمدرضا قره‌باغی و حمید ندیمی برادر شهید ندیمی در فرهنگسرای رسانه برگزار می‌شود.

قاب

بزرگداشت عالمی کم‌نظیر و مجهول‌القدر

آیین نکوداشت آیت‌ا... سیدمرتضی مستجاب‌الدعواتی (مستجابی) از علمای استان اصفهان و یار دیرین شهید نواب صفوی و امام موسی صدر با حضور استادان حوزه و دانشگاه برگزار شد. محمدمهدی اسماعیلی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در این آیین حضور یافت و از آیت‌ا... الدعواتی به‌عنوان چهره‌ای کم‌نظیر و مجهول‌القدر یاد کرد. آیت‌ا... مستجاب‌الدعواتی یکی از علمای سرشناس خاندان صدر و چهره‌ای شناخته‌شده در میان رجال معاصر اصفهان و فرزند سیداسدا... مستجاب‌الدعواتی است که سال ۱۳۰۲ در اصفهان به دنیا آمد.